

Васько О.О.

кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри дошкільної і початкової освіти
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Бурхливий розвиток інформаційних технологій призводить до інформатизації суспільства, що змінює вимоги до підготовки майбутніх фахівців. Орієнтиром стає підготовка компетентних, творчих, конкурентоспроможних учителів початкових класів з особливим професійним світоглядом, інноваційним мисленням, високою професійною культурою і духовністю. В свою чергу запровадження Європейської кредитно-трансферної системи у вищих навчальних закладах змінює цілі освіти, методи і форми взаємодії студентів і викладачів. Відбувається поступовий перехід від передачі інформації до керівництва навчально-пізнавальною діяльністю студентів і формування в них навиків самостійної роботи. Ще А. С. Макаренко сповідував ідею виховання самостійного і діяльнісного члена суспільства. Як бачимо, проблема організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів спрямованої на творче становлення майбутнього вчителя початкових класів є надзвичайно актуальною.

Метою дослідження є обґрунтування і реалізація методів організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів у вищому навчальному закладі.

Найчастіше, структуру самостійної навчально-пізнавальної діяльності визначають через переріз понять «самостійність», «пізнання», «діяльність», «пізнавальна діяльність», «пізнавальна самостійність», «самостійна робота» яка несе в собі суттєві характеристики кожної з них (див. рис. 1).

Отже, під самостійною навчально-пізнавальною діяльністю (СНПД) студентів розуміють комплекс дидактично передбачених зусиль, які збагачують

інтелектуальну чутливість та сприяють поглибленому самостійному пошуку під керівництвом викладача тієї інформації (знань), котра «працює» на фаховий досвід (вміння та навички) та подальше професійне самовдосконалення.

Рис. 1. Структура поняття
«самостійна навчально-пізнавальна діяльність» студентів

Успішність та продуктивність СНПД залежить від практичної готовності до неї, в основі якої лежить комплекс професійно-значущих вмінь.

Проблема формування вмінь СНПД студентів не є новою в педагогічній науці. Існують різні точки зору на природу та сутність цього поняття, які широко висвітлені в психолого педагогічній літературі.

Науковці по-різному класифікують вміння СНПД. Найкраще, на нашу думку, їх згрупувати у три блоки: вміння отримання та переробки інформації, вміння самоорганізації, вміння самоконтролю.

У педагогіці навчальні вміння прийнято об'єднувати в дві основні групи: спеціальні та загально-навчальні. Перші можна формувати одним навчальним предметом, інші створюються та широко використовуються в системі більшості навчальних предметів.

Викладач для організації СНПД студентів і забезпечення її функціонування має здійснювати:

- планування СНПД студентів, тобто визначення мети і методів їх досягнення;
- власне організацію СНПД студентів, тобто забезпечення взаємозв'язків між окремими компонентами системи навчальної діяльності;
- управління СНПД студентів із внесенням необхідних корективів у її процес для досягнення поставленої мети;
- зв'язок, тобто передачу інформації, яка забезпечує прийняття власних рішень і рішень студентів.

Дії студента в СНПД передбачають виконання таких функцій:

- планування своїх дій, тобто з'ясування мети діяльності, вибір засобів і методів її досягнення;
- організацію діяльності, тобто об'єднання всіх своїх ресурсів для вирішення поставленого завдання;
- управління діяльністю, тобто здійснення самоконтролю з наступною корекцією своїх дій;
- здійснення зв'язку на основі передачі інформації, що забезпечує прийняття рішень.

Проблема СНПД студентів та керівництво нею, на думку деяких дослідників, у дещо спрощеному вигляді поділяється на три великі блоки [20; 198]: мотиваційний, технологічний та організаційний.

Інакше кажучи, необхідно створити у студентів високу мотивацію до СНПД та організувати відповідну діяльність. Для вмотивування студентів до СНПД широко застосовуємо методи проблемного і евристичного навчання.

На лекційних заняттях з методики викладання математики для студентів напрямку підготовки «Початкова освіта» застосовуємо методи проблемного навчання такі як проблемний виклад і евристична бесіда, оскільки вони задовольняють всі функції лекційного заняття (надають систему знань у межах теми, розділу, окремої проблеми; збуджують інтерес до цих знань; спонукають

до поповнення знань, подальшого пошуку). Проводимо проблемні лекції з індуктивною і дедуктивною формами проблемного викладу.

На практичних заняттях перевагу надаємо методам проблемного навчання таким як евристична бесіда і дослідницький метод. Такий вибір зумовлений тим, що ці методи дають можливість в умовах спрямовуючого керівництва й періодичного контролю викладача виконувати певні види роботи, що передбачають формування вмій і навичок навчально-пізнавальної діяльності, а також розширення, поглиблення й узагальнення знань та формування їх наукового світогляду. Окрім сказаного практичні заняття передбачають самостійне вивчення студентами певних питань програмного матеріалу і обговорення на заняттях результатів самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Особливість використання методів проблемного навчання в підготовці майбутніх вчителів початкових класів до викладання математика виявляється ще в тому, що за рахунок сконструйованих алгоритмів проведення евристичної бесіди і дослідницьких завдань студенти не тільки відкривають нові знання і опановують нові способи діяльності, а і оволодівають умінням застосовувати методи проблемного навчання в майбутній професійній діяльності.

Для мотивації до навчально-пізнавальної діяльності, упорядкування отриманої інформації, моделювання навчально-пізнавальних ситуацій навчально-виховного процесу початкової школи, розвитку пізнавальної сфери студентів застосовуємо комплекс когнітивних методів евристичного навчання таких як методи евристичних запитань, емпатії, смислового бачення. Активний вплив на рефлексивно-оціночний та особистісно-творчий компоненти методико-математичної компетентності здійснюється за рахунок включення креативних методів евристичного навчання, зокрема таких як «Якби ...», гіперболізації, мозкового штурму. Операційно-діяльнісний компонент методико-математичної компетентності формується під впливом організаційно-діяльнісних методів евристичного навчання: методи проектів, цілепокладання, евристичного дослідження, гіпотез.